

О.Ю. ШЕРЕМЕТЬЄВА

Ольга Юрїївна Шереметьєва, кандидат юридичних наук, доцент, доцент ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»*

ORCID: 0000-0001-6657-7214

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ЗАПОБІГАННЯ І ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ ТА ВІДМИВАННЮ ГРОШЕЙ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Корупція – це ганебне явище, яке, як іржа, пройшло всі сфери українського суспільства. Найбільшого розмаху корупція, на жаль, має на вищих щаблях державної влади. Такий вид корупції має дуже негативні наслідки для розвитку країни, зводячи нанівець всі суспільні досягнення. Загальновідомо, що вже декілька років поспіль Україна, на жаль, займає останнє місце за рівнем розвитку серед країн Європи та перше – за рівнем корупції.

Так, корупція є однією з перепон на шляху покращення інвестиційного клімату в Україні. Зокрема, наша держава вже багато років ставить перед собою завдання щодо залучення іноземних інвестицій в країну, оскільки майже всі роки незалежності має проблему з дефіцитом бюджету та платіжного балансу. Про Україну зазвичай говорять як про країну з величезним потенціалом, проте цей потенціал ще досі не використаний. Серед причин, з яких Україна не скористалася своїм потенціалом, називають зарегульоване й «недружнє» бізнес-середовище та несприятливий інвестиційний клімат. Зокрема, ще у 2010 р. бізнес витратив близько 7,2 млрд грн (900 млн дол. США) на отримання дозволів, проходження перевірок та процедури технічного регулювання. На додачу бізнес потерпає від хабарництва та корупції, що стали невід’ємними супутниками процесу дотримання регуляторних процедур. Так, близько 46 % опитаних підприємств підтвердили, що вдавалися до неофіційних шляхів вирішення питань із державними органами, витративши у 2010 р. на «врегулювання справ» у середньому 10 % від обігу компанії (Звіт IFC «Інвестиційний клімат в Україні: яким його бачить бізнес». Київ: Група Світового банку, МФК, 2011. С. 8). До того ж, варто звернути увагу, що останніми роками, в Україні має місце дуже негативна тенденція щодо збільшення зазначених показників корупційних витрат бізнесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання, пов’язані з протидією корупції та відмиванню грошей, в юридичній науці досліджували такі вітчизняні та іноземні науковці як: М. Бондарєва, Б. Волженкін, Е. Дмитренко, Т. Качка, А. Клименко, В. Ларичев, Р. Ноб, М. Сенаторов, С. Синявський, Р. Шотт, Дж. Трехан, Д. Хоптон, О. Чаричанський та ін. Проте інституціонально-правові основи протидії корупції та відмиванню грошей на сучасному етапі розвитку України досліджено не достатньо.

Формулювання мети статті. Виходячи з цих міркувань, мета даної статті полягає в тому, щоб проаналізувати інституціонально-правові основи протидії корупції та відмиванню грошей на сучасному етапі розвитку України, виділити проблеми й внести пропозиції щодо підвищення ефективності системи протидії корупції та відмиванню грошей в нашій державі.

Виклад основного матеріалу. Корупція та відмивання грошей – категорії взаємопов’язані. Там, де корупція, майже завжди виникає проблема відмивання грошей. При цьому проблема відмивання грошей значно ширша і надалі набуває загрозливих наслідків для всього світу. Так, за даними Міжнародного валютного фонду, ще станом на 1998 р., щорічний обсяг «брудних грошей» становив 2–5 % всесвітнього валового продукту¹. Щодо України, то, за різними даними, в іноземних банках знаходиться близько 15 млрд «брудних гривень» та близько 70 % доходів, одержаних злочинним шляхом, спрямовується на різні форми легальної підприємницької діяльності, а 15 % – на придбання нерухомості та іншого майна².

Отже, як свідчить суспільний досвід, корупція може мати різні форми прояву. Проте майже завжди у корупційних діяннях присутня фінансова складова.

Враховуючи небезпечність та масштабність використання банківської системи для відмивання грошей, питання боротьби з цим явищем постало на міжнародному рівні. Зокрема, важливим міжнародно-правовим документом, який відіграє провідну роль у запобіганні відмиванню «брудних грошей», є Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності від 15 листопада 2000 р., до якої приєдналась і Україна. Її положення закріплюють криміналізацію державами-учасницями відмивання доходів від злочинів, відповідальність юридичних осіб за участь у скоєнні відповідних злочинів, а також інші заходи боротьби з відмиванням грошей. Зокрема, в Конвенції передбачено, що кожна держава-учасниця встановлює всеосяжний внут-

рішній режим регулювання і нагляду щодо банків і небанківських фінансових установ, а також інших установ, з метою недопущення і виявлення усіх форм відмивання коштів. Причому такий режим має ґрунтуватися на вимогах щодо ідентифікації особи клієнта, ведення звітності та надання інформації про підозрілі угоди³.

Як зазначають вітчизняні науковці, з якими не можна не погодитись, в Україні боротьба з використанням банківської системи для легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, набуває особливої актуальності. Це пов'язано з необхідністю забезпечення прозорості банківської системи України, підвищення привабливості економіки України для іноземних інвесторів, покращення міжнародного іміджу України, подолання бар'єрів на шляху визнання України державою з ринковою економікою, декриміналізації і детінізації економічних відносин, розширення кореспондентських відносин українських банків з фінансовими установами держав-членів FATF, сприяння наповненню дохідної частини державного бюджету⁴.

Незважаючи на те, що за радянських часів Україна не мала досвіду та досконалого законодавства у сфері боротьби з використанням банківської системи для легалізації незаконних доходів, а в перші пострадянські роки фінансова система України перебувала ще на етапі розвитку, державою було вжито ряд заходів для підтримки міжнародних зусиль у цьому напрямі і протягом 2000–2006 рр. створено систему боротьби з використанням банківської системи для легалізації незаконних доходів⁵.

До цієї системи можна віднести низку законодавчих актів України, які містять положення, спрямовані на протидію використанню банківської системи для легалізації незаконних доходів. До них насамперед належить Закон України «Про банки і банківську діяльність», глава 11 якого містить низку норм щодо запобігання легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом⁶. А також Закон України «Про Національний банк України», у п. 30 ст. 7 якого серед функцій Національного банку визначено, що він здійснює державне регулювання та нагляд у сфері запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення за небанківськими фінансовими установами-резидентами, які є платіжними організаціями та/або членами/учасниками платіжних систем у частині надання ними фінансової послуги щодо переказу коштів на підставі відповідних ліцензій, зокрема Національного банку України (крім операторів поштового зв'язку в частині здійснення ними переказу коштів)⁷.

Кримінальна відповідальність за таку діяльність була встановлена ст. 209 Кримінального кодексу України⁸. Крім того, ст. 166-9 Кодексу України про адміністративні правопорушення встановлена адміністративна відповідальність за порушення законодавства щодо запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом⁹.

Що стосується цивільно-правової відповідальності за порушення законодавства щодо запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, то, на нашу думку, вона також повинна мати місце. Так, цивільно-правова відповідальність – це насамперед санкція за правопорушення, закріплена в законі на випадок його скоєння. Ця санкція відображається у застосуванні заходів примусу до правопорушника. Тобто, відповідальність і є заходом примусу до дотримання норм права, що застосовується органами держави до правопорушника¹⁰.

На думку видатного правника О. С. Іоффе, відповідальності за цивільним правом властиві такі ознаки:

- вона є санкцією за порушення цивільних законів, що забезпечена переконанням та державним примусом або його можливістю;
- в її основі є суспільний осуд поведінки правопорушника та стимулювання його до певної діяльності в інтересах суспільства за відсутності підстав для осудження поведінки відповідальної особи;
- вона виявляється в формі відновлення порушених відносин та в формі встановлення негативних наслідків для правопорушника¹¹.

Підбиваючи підсумки, О.С. Іоффе робить висновок, що ці ознаки є спільними для всіх видів відповідальності за радянським правом¹², тобто і для цивільного, адміністративного, фінансового та кримінального права.

Проте варто зазначити, що в Цивільному кодексі України положення щодо відповідальності за порушення законодавства щодо запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, відсутні¹³.

З метою подальшого впровадження міжнародних стандартів у сфері боротьби з легалізацією незаконних доходів було прийнято спеціальний законодавчий акт, а саме Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом»¹⁴. Пізніше цей Закон втратив чинність у зв'язку з прийняттям Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення». У частині 1 ст. 4 цього Закону зокрема дано визначення дій, які належать до легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, а саме, це будь-які дії, пов'язані із вчиненням фінансової операції чи правочину з активами, одержаними внаслідок вчинення злочину, а також вчиненням дій, спрямованих на приховання чи маскуванню незаконного походження таких активів чи володіння ними, прав на такі активи, джерел їх походження, місцезнаходження, переміщення, зміну їх форми (перетворення), а так само набуттям, володінням або використанням активів, одержаних внаслідок вчинення злочину¹⁵.

Також варто зауважити, що були внесені відповідні доповнення щодо запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, до Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг»¹⁶ та ін.

З нашої точки зору, можна погодитись з думкою деяких правників, що одним із основних питань попередження використання банківської системи для відмивання грошей є визначення суб'єктів такого попередження, й передусім суб'єктів фінансового моніторингу¹⁷.

В українському законодавстві суб'єкти фінансового моніторингу визначені у ст. 5 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення». Так, в цьому Законі встановлено, що система фінансового моніторингу складається з первинного та державного рівнів¹⁸.

Важливу роль щодо боротьби з використанням банківської системи для відмивання грошей відіграє і Закон України «Про запобігання корупції», у ст. 1 якого дається визначення насамперед такого терміна, як корупція. Так, під корупцією розуміють використання особою, зазначеною у ч. 1 ст. 3 цього Закону, наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у частині першій ст. 3 цього Закону, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей¹⁹.

При цьому корупційне правопорушення – це діяння, що містить ознаки корупції, вчинене особою, зазначеною у ч. 1 ст. 3 цього Закону, за яке законом встановлено кримінальну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність²⁰. Тобто, на нашу думку, варто звернути увагу, що, з одного боку, відповідно до змісту цієї статті даного Закону за вчинення корупційного правопорушення не передбачено адміністративну відповідальність. Водночас, як ми зазначили вище, Кодекс України про адміністративні правопорушення містить норми щодо адміністративної відповідальності за порушення законодавства щодо запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом. А такі доходи можуть бути результатом корупційних діянь, внаслідок саме корупційного правопорушення. Разом із тим є певна невідповідність змісту норм цього Закону. Так, згідно з ч. 1 ст. 65 Закону України «Про запобігання корупції» за вчинення корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень особи, зазначені в ч. 1 ст. 3 цього Закону, притягаються до кримінальної, адміністративної, цивільно-правової та дисциплінарної відповідальності у встановленому законом порядку. Більш того, положення розділу XIII цього Закону вносять зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення, у тому числі й щодо назви та змісту глави 13-А «Адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією»²¹. Отже, з нашої точки зору, до поняття «корупційне правопорушення», визначене в цьому Законі, варто додати «адміністративну відповідальність».

Під неправомірною вигодою, відповідно до цього Закону, розуміють грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, будь-які інші вигоди нематеріального чи негрошового характеру, які обіцяють, пропонують, надають або одержують без законних на те підстав²².

Також важливим для запобігання корупції та відмиванню коштів є те, що в цьому Законі визначено суб'єкти, на які поширюється його дія, та статус Національного агентства з питань запобігання корупції (далі – НАЗК). А в розділі VII цього Закону містяться положення щодо фінансового контролю, зокрема необхідності подання декларацій особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Водночас у ст. 51 цього Закону зазначено, що НАЗК здійснює вибірковий моніторинг способу життя суб'єктів декларування з метою встановлення відповідності їх рівня життя наявним у них та членів їх сім'ї майну і одержаним ними доходам згідно з декларацією особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування²³. Тобто, фактично закладено механізм контролю за видатками, який є найефективнішим у питанні запобігання та протидії корупції та легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом. Також важливим є забезпечення державного захисту осіб, які надають допомогу в запобіганні і протидії корупції, та визначення інших механізмів запобігання і протидії корупції.

Важливу роль в галузі запобігання та протидії корупції відіграє співпраця з відповідними органами державної влади інших країн та міжнародними організаціями. Так, суттєву допомогу щодо розшуку та затримки правопорушників, які вчинили корупційні дії, отримали незаконне збагачення та втекли за кордон, може надати Міжнародна організація кримінальної поліції (Інтерпол). Україна є членом цієї організації і активно співробітничала з нею. Проте останнім часом українська влада намагалася використати цю організацію у політичних цілях, подаючи в розшук на своїх політичних опонентів без достатньої доказової бази. Зрозуміло, що майже всі такі звернення були відхилені.

Важливе значення мають і ті реформи, які відбуваються в органах державної влади України, що відповідають за протидію корупції. Зокрема, останнім часом створені Державне бюро розслідувань, Національне агентство запобігання корупції, Спеціалізована антикорупційна прокуратура, Національне антикорупційне бюро України і, наразі, спеціальний Антикорупційний суд. Незважаючи на таку кількість спеціалізованих державних органів з протидії корупції, їхні досягнення у цьому напрямі замалі й навіть ефемерні. Найбільші дебати в українському суспільстві викликало створення спеціалізованого Антикорупційного суду. Дійсно, з одного боку, аргументи противників створення такого суду не позбавлені логіки. Адже всі суди в Україні мають бути некорупційними, незалежними від інших гілок влади та повинні приймати законні рішення. Це підтверджується змістом та сутністю Основних принципів незалежності судової влади, які схвалені резолюцією Генеральної Асамблеї ООН 40/146 від 13 грудня 1985 року²⁴.

З іншого боку, створення такого спеціалізованого Антикорупційного суду хоча й напряду не виключається відповідно до цих принципів, але бажаною все ж визнається чесність, компетентність та незалежність всієї судової влади в державі, а не тільки такого спеціалізованого суду.

Також варто додати, що головним у процесі подолання та протидії корупції є не кількість спеціальних державних органів та установ в цій сфері, а якість виконання ними своїх функцій. Так, відповідно до українського досвіду, ці органи дуже неефективно виконують покладені на них обов'язки. З нашої точки зору, на підставі аналізу роботи цих державних органів така ситуація обумовлена, по-перше, особистими амбіціями їхніх керівників, по-друге, різними джерелами впливу на їхнє керівництво, по-третє, перетинанням їхніх функцій та повноважень (недостатньо чітко та конкретно визначені межі їхніх повноважень, що призводить до їхнього дублювання), а звідси, по-четверте, виникненням конфлікту інтересів між цими органами.

Висновки. Останнім часом в Україні під тиском світової спільноти зроблено суттєві кроки уперед у напрямі запобігання та протидії корупції і відмиванню грошей. Зокрема, створено низку органів влади, які мають сприяти дотриманню законодавства в цій сфері, запобігати корупції та карати правопорушників. Але, як відомо, внаслідок їхньої діяльності до бюджету були повернуті надзвичайно малі кошти, які не відповідають розмаху корупційних діянь та обсягам коштів, отриманих від таких діянь. Більш того, практично всі справи проти високопосадовців, які підозрюються у вчиненні корупційних діянь, закрито або вони фактично «розвалені». З нашої точки зору, після вирішення проблеми щодо встановлення миру на Донбасі проблема подолання корупції у вищих щаблях української влади, є її першочерговим завданням. Так, на сьогодні Україна займає перші місця серед найбільш корумпованих країн Європи.

Підбиваючи підсумки, зазначимо, що, на нашу думку, необхідно здійснювати реальні кроки щодо запобігання та протидії корупції в нашій країні, а не їхню імітацію. Для цього, по-перше, потрібно не тільки створити низку спеціальних державних органів, а й покращити ефективність їхньої роботи. Зокрема, мають бути усунені суперечності в їхній роботі, а також дублювання повноважень та функцій, тобто конфлікт повноважень. Крім того, суспільство чекає винесених судових вироків стосовно топ-корупціонерів та їх виконання.

З нашої точки зору, для усунення суперечностей в роботі органів державної влади в галузі запобігання та протидії корупції, можливо, варто не забезпечувати функціонування низки таких органів, а створити один орган державної влади з досить широкими, але чітко визначеними повноваженнями.

По-друге, як свідчить суспільний досвід, корупція може мати різні форми прояву. Проте майже завжди у корупційних діяннях присутня фінансова складова.

По-третє, в Україні боротьба з використанням банківської системи для легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, набуває особливої актуальності. Це пов'язано з необхідністю забезпечення прозорості банківської системи України, підвищення привабливості економіки нашої країни для іноземних інвесторів, покращення міжнародного іміджу України, подолання бар'єрів на шляху визнання України державою з ринковою економікою, декриміналізації і дегінізації економічних відносин, розширення відносин з фінансовими установами держав-членів FATF, сприяння наповненню дохідної частини державного бюджету.

По-четверте, на сьогоднішній день в Україні фактично створено систему боротьби з корупцією та використанням банківської системи для легалізації незаконних доходів. Для покращення її ефективності, необхідно удосконалити та більш дієво застосовувати механізм контролю за доходами та видатками, а також майном, насамперед посадовців найвищого рангу, топ-чиновників і членів їх сімей.

По-п'яте, чинне законодавство України у сфері запобігання та боротьби з корупцією містить деякі неточності, які необхідно усунути.

По-шосте, важливе значення у цьому питанні має співпраця з відповідними органами державної влади інших країн та міжнародними організаціями.

По-сьоме, провідну роль у боротьбі з корупцією відіграють суди. Судова реформа, проведена в Україні, не досягла поставленої мети, у тому числі щодо викоренення корупції в самій судовій владі. З нашої точки зору, сприяти вирішенню цієї проблеми може виборність суддів, зокрема й місцевими громадами. Оскільки це є однією зі складових забезпечення процесу формування ефективної, чесної, професійної судової системи, в цілому.

¹ Noble R., Golumbic C. A New Anti-Crime Framework For the World: Merging the Objective and Subjective Models for Fighting Money Laundering. *International Law and Politics*. Vol. 30. P. 86; Trehan J. Crime and Money Laundering. James Bannett Pty Ltd, 2004. P. 6.

² Чаричанський О.О. Підстави кримінальної відповідальності за легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, за Кримінальним кодексом України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2004. С. 1.

³ Про ратифікацію Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності та протоколів, що її доповнюють: Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 19. Ст. 263.

⁴ Банківське право в Європейському Союзі та Україні: порівняльно-правове дослідження / О.А. Мірошніченко, М.В. Сенаторов, О.В. Сенаторова. Київ: Центр учбової літератури, 2007. С. 253.

⁵ Там само. С. 254.

⁶ Про банки і банківську діяльність: Закон України від 7 грудня 2000 р. № 2121-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 5–6. Ст. 30.

⁷ Про Національний банк України: Закон України від 20 травня 1999 р. № 679-XIV. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1999. № 29. Ст. 238.

⁸ Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25–26. Ст. 131.

⁹ Кодекс України про адміністративні правопорушення. *Відомості Верховної Ради Української РСР*. 1984. № 51 (додаток). Ст. 1122.

- ¹⁰ Иоффе О.С. Ответственность по советскому гражданскому праву. Ленинград: Изд-во Ленинградского университета, 1955. С. 9.
- ¹¹ Там само. С. 17.
- ¹² Там само. С. 17.
- ¹³ Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. *Офіційний вісник України*. 2003. № 11. Ст. 461.
- ¹⁴ Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму: Закон України від 28 листопада 2002 р. № 249-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 1. Ст. 2 (втратив чинність).
- ¹⁵ Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1702-VII. *Відомості Верховної Ради*. 2014. № 50–51. Ст. 2057.
- ¹⁶ Про внесення змін до деяких законів України з питань запобігання використанню банків та інших фінансових установ з метою легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом: Закон України від 6 лютого 2003 р. № 484-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 14. Ст. 104.
- ¹⁷ Банківське право в Європейському Союзі та Україні: порівняльно-правове дослідження / О.А. Мірошніченко, М.В. Сенаторов, О.В. Сенаторова. Київ: Центр учбової літератури, 2007. С. 259–260.
- ¹⁸ Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1702-VII. *Відомості Верховної Ради*. 2014. № 50–51. Ст. 2057.
- ¹⁹ Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 49. Ст. 2056.
- ²⁰ Там само.
- ²¹ Там само.
- ²² Там само.
- ²³ Там само.
- ²⁴ Международное публичное право: сб. документов. Москва: Изд-во БЕК, 1996. Т. 2. 539 с. С. 124–125.

References:

- Kodeks Ukrainy pro administrativni pravoporushennya (1984). *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayinskoyi RSR*. 51 (dodatok) [in Ukrainian].
- Kryminalnyy kodeks Ukrainy vid 5.04.2001 r. (2001). *Vidomosti Verkhovnoyi Rady*. 25–26 [in Ukrainian].
- Tsyvilnyy kodeks Ukrainy vid 16.01.2003 r. (2003). *Ophitsyyny visnyk Ukrainy*. 11 [in Ukrainian].
- Zakon Ukrainy “Pro banky i bankivsku diyalnist” vid 7.12.2000 r. № 2121-III (2001). *Vidomosti Verkhovnoyi Rady*. 5–6 [in Ukrainian].
- Zakon Ukrainy “Pro vnesennya zmin do deyakikh zakoniv Ukrainy z pytani zapobihannya vykorystannya bankiv ta inshykh phinansovykh ustanov z metoyu lehalizatsiyi (vidmyvannya) dokhodiv, oderzhanykh zlochynnym shlyakhom” vid 6.02.2003 r. № 484-IV (2003). *Vidomosti Verkhovnoyi Rady*. 14 [in Ukrainian].
- Zakon Ukrainy “Pro zapobihannya koruptsiyi” vid 14.10.2014 p. № 1700-VII (2014). *Vidomosti Verkhovnoyi Rady*. 49 [in Ukrainian].
- Zakon Ukrainy “Pro zapobihannya ta protydiy lehalizatsiyi (vidmyvannya) dokhodiv, oderzhanykh zlochynnym shlyakhom, abo phinansuvannya terroryzmu” vid 28.11.2002 p. № 249-IV (2003). *Vidomosti Verkhovnoyi Rady*. 1 (vtratyv chynnosti) [in Ukrainian].
- Zakon Ukrainy “Pro zapobihannya ta protydiy lehalizatsiyi (vidmyvannya) dokhodiv, oderzhanykh zlochynnym shlyakhom, phinansuvannya terroryzmu ta phinansuvannya rozpovsyudzhennya zbroyi masovoho znyschennya” vid 14.10.2014 p. № 1702-VII (2014). *Vidomosti Verkhovnoyi Rady*. 50–51 [in Ukrainian].
- Zakon Ukrainy “Pro Natsionalnyy bank Ukrainy” vid 20.05.1999 r. № 679-XIV (1999). *Vidomosti Verkhovnoyi Rady*. 29 [in Ukrainian].
- Zakon Ukrainy “Pro ratyphikatsiyu Konventsiiy Orhanizatsiiy Obiednanykh Natsiy proty transnatsionalnoyi orhanizovanoyi zlochynnosti ta protokoliv, scho yiyi dopovnyuyuti” (2004). *Vidomosti Verkhovnoyi Rady*. 19 [in Ukrainian].
- Osnovnye printsypy nezavisimosti sudebnoy vlasti, kotorye utverzhdeny resolyutsiyey Generalnoy Assamblei OON 40/146 ot 13.12.1985 g. *Mezhdunarodnoe publichnoe pravo*. (1996). Sbornik dokumentov. Tom 2. Moskva: Izdatelstvo BEK [in Russian].
- Bankivske pravo v Evropeyskomu Soyuzi ta Ukraini: porivnyalno-pravove doslidzhennya (2007) / O.A. Miroshnychenko, M.V. Senatorov, O.V. Senatorova. Kyiv: Tsentri uchbovyyi literatury [in Ukrainian].
- Zvit IFC «Investytsiyny klimat v Ukraini: yakym yoho bachyti biznes» (2011). Kyiv: Grupa Svitovoho banku, IFC [in Ukrainian].
- Ioffe, O.S. (1955). *Otvetstvennost po sovetскому grazhdanskomu pravu*. Leningrad: Izd-vo Leningradskogo universiteta [in Russian].
- Charychansky, O.O. (2004). Pidstavy kryminalnoyi vidpovidalnosti za lehalizatsiyu (vidmyvannya) dokhodiv, oderzhanykh zlochynnym shlyakhom, za Kryminalnym kodeksom Ukrainy: avtorepf. dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.08. Kharkiv: Natsionalna yurydychna akademiya Ukrainy im. Yaroslava Mudroho [in Ukrainian].
- Noble R., Golumbic C. A New Anti-Crime Framework For the World: Merging the Objective and Subjective Models for Fighting Money Laundering // *International Law and Politics*. Vol. 30. 86 [in English].
- Trehan J. *Crime and Money Laundering*. – James Bannett Pty Ltd, 2004. 6 [in English].

Резюме

Шереметьєва О.Ю. Інституціонально-правові основи запобігання і протидії корупції та відмиванню грошей в Україні.

Стаття присвячена аналізу сучасного стану розвитку правової системи та інституцій в Україні в контексті їхньої здатності запобігати і протидіяти корупції та відмиванню грошей. Останнім часом в Україні під тиском світової спільноти зроблені

суттєві кроки уперед у напрямі запобігання та протидії корупції і відмиванню грошей. Зокрема, створено низку органів влади, які мають сприяти дотриманню законодавства в цій сфері, запобігати корупції та карати правопорушників. Але, як відомо, внаслідок їхньої діяльності до бюджету були повернуті надзвичайно малі кошти, які не відповідають обсягам коштів, отриманих від корупційних діянь. Більш того, практично всі справи проти високопосадовців, які підозрюються у вчиненні корупційних правопорушень, закрито або вони фактично «розвалені». Проаналізувавши ситуацію із нещодавно створеними антикорупційними органами та українське законодавство в цій сфері, зроблено пропозиції щодо підвищення ефективності функціонування інституціонально-правових основ в галузі запобігання та протидії корупції і відмиванню грошей, оскільки, державна влада має здійснювати реальні кроки в боротьбі з цими негативними явищами, а не їхню імітацію.

Ключові слова: запобігання та протидія корупції і відмиванню грошей, інституціонально-правові основи запобігання і протидії корупції та відмиванню грошей, доходи, одержані злочинним шляхом, легалізація доходів, одержаних злочинним шляхом, корупційне правопорушення, неправомірна вигода, суб'єкти фінансового моніторингу.

Резюме

Шереметьєва О.Ю. Институционально-правовые основы предупреждения и противодействия коррупции и отмыванию денег в Украине.

Статья посвящена анализу развития правовой системы и институций в Украине на современном этапе в контексте их способности предупреждать и противодействовать коррупции и отмыванию денег. В последнее время в Украине под давлением мирового сообщества сделаны существенные шаги вперед в направлении предупреждения и противодействия коррупции и отмыванию денег. Так, создан ряд органов власти, которые должны содействовать соблюдению законодательства в этой сфере, предотвращать коррупцию и наказывать правонарушителей. Но, как известно, вследствие их деятельности в бюджет были возвращены совсем незначительные средства, которые не соответствуют объемам средств, полученных от коррупционных действий. Более того, практически все дела против высокопоставленных чиновников, которые подозреваются в совершении коррупционных правонарушений, закрыты или они фактически «развалены». Проанализировав ситуацию с недавно созданными антикоррупционными органами и украинское законодательство в этой сфере, внесены предложения относительно повышения эффективности функционирования институционально-правовых основ в сфере предупреждения и противодействия коррупции и отмыванию денег, поскольку государственная власть должна осуществлять реальные шаги в борьбе с этими негативными явлениями, а не их имитацию.

Ключевые слова: предотвращение и противодействие коррупции и отмыванию денег, институционально-правовые основы предотвращения и противодействия коррупции и отмыванию денег, доходы, полученные преступным путем, легализация доходов, полученных преступным путем, коррупционное правонарушение, неправомерная выгода, субъекты финансового мониторинга.

Summary

Olga Sheremetieva. Institutional and Legal Basis of Preventing and Counteracting Corruption and Money Laundering in Ukraine.

The article is devoted to the analysis of the current state of development of the legal system and institutions in Ukraine in the context of their ability to prevent and counteract corruption and money laundering. Recently, under pressure from the world community have been taken in Ukraine the movement to prevent and combat corruption and money laundering take place. In particular, a number of authorities have been created to promote compliance with legislation in this area, prevent corruption and punish offenders. But it is known that because of their activity, extremely small amounts were returned to the budget, which did not correspond to the amount of money received from corruption. Moreover, virtually all cases against high-ranking officials suspected of committing corruption offenses are closed, or they are virtually “dismissed”.

Having analyzed the situation with the recently established anti-corruption bodies and the Ukrainian legislation in this field, proposals were made to increase the effectiveness of the institutional and legal framework in the field of preventing and counteracting corruption and money laundering, since the state authorities have to take real steps in combating them not their imitation.

To do this, first, it is necessary not only to create a number of special state bodies, but also to improve the efficiency of their work. From our point of view, in order to eliminate the contradictions in the work of public authorities in the field of preventing and counteracting corruption, it may be necessary not to ensure the functioning of a number of such bodies, but to create one public authority with sufficiently broad and clearly defined powers.

Secondly, as the public experience shows, corruption can take many forms. However, almost always there is a financial component in corruption.

Third, in Ukraine, the fight against the use of the banking system to legalize criminal proceeds is of particular relevance.

Fourth, in order to improve the effectiveness of the anti-corruption system and the fight of the use of the banking system to legalize illicit income, it is necessary to improve and more effectively apply the mechanism for controlling income and expenditure, as well as property, above all top officials and their families.

Fifthly, the current anti-corruption legislation in Ukraine contains some inaccuracies that need to be addressed.

Sixth, cooperation with relevant public authorities in other countries and international organizations plays an important role in this matter.

Seventh, the courts play a leading role in the fight against corruption. In our view, the election of judges, including local communities, can help to solve the problem of corruption courts. As this is one of the components of ensuring the process of forming an effective, fair, professional judicial system as a whole.

Key words: prevention and counteraction to corruption and money laundering, institutional and legal bases of prevention and counteraction to corruption and money laundering, proceeds from crime, legalization of proceeds from crime, corruption offense, unlawful benefits, subjects of financial monitoring.